

ДІЛО

виходить щоденно передполуднем

**РЕДАКЦІЯ
І АДМІНІСТРАЦІЯ:**
Львів, Ринок ч. 10, П. пов.
Конто вочк. шльк. 143.322.
Адреса для телеграм:
— „Діло“, Львів. —
Гол. Редактор приймає від
11—12 год. передполуднем
Рукописи не звертаються.

ПЕРЕДПЛАТА:
Місячно: в рік 450 зол.
За границею:
В Америці 1 долар, Франції,
Голландії, Бельгії 20 фр. фр.,
Італії 750 ал., Німеччині 750 ал.,
Швейцарії 5 шв. фр., Чехо-
словаччині 30 ч. к., Румунії 150
лей, Болгарії 750 ал., Австрії
750 ал. — Зміна адреси 1 зол.

**В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ
ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІ-
СТРАЦІЇ**
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА
20 сот.

За опановання душ.

Львів, 12. липня 1927.

Ідеологія крайньої польської пра-
вни, ведучи боротьбу з пануючим
тепер у Польщі режимом, скажуть
нас від часу якесь цікаве слово, або
якнуть деколи нехотючи, хоч що-
ткав дуже рідко у понуру та яло-
ту нині польську духову атмосфе-
ру якусь ідею небуденної ваги. Вар-
шавський відомий публіцист і
одночасно посол С. Стронський по-
містив у „Варшавянці“ статтю п. н.
„Кайдани душ“. Кайданами для
польських душ має бути — на дум-
ку Стронського — пануючий нині
Польщі режим. Очевидно, що
Стронському вільно його називати
як завгодно. В дискусію з ним на
тему входити не збираємось. А
якщо зачіпаємо ту статтю, то ро-
зимо це з уваги на деякі, висловлені
в ній думки, що можуть мати небу-
денне значіння і для нас.

Привикли ми — каже Стр. — роз-
діляти в нашому збірному житті навіть
перед найважливіших справ, також і спра-
ви, побіч першорядних у даний момент
другорядні, як господарське скріплення,
будова устрою, відпорність на внутрішні
ферменти, оборона держави і її позагі-
нності. Однак є щось ще важніше від
тих справ і щось для збірного життя, для
співку напружень і для вигадів на бу-
дуче далеко більше рішуче, а саме: стан
душі народу.

Твердить автор, що про душу на-
роду в нинішніх відносинах у
Польщі забули. Думаємо, що слу-
шне та оправдане твердження! Бо
нині займаються у Польщі чим ін-
шим, а саме чужими душами. На
щому місці сміємо ствердити, що
не тільки вся польська правниця, не
тільки польська християнська, але й
уса інша польська демократія і та
знала через непорозуміння чомусь
лінидцем, при занедбанні душі поль-
ського народу, цілковито не занед-
бувала і не занедбує постійного
піклування чимсь зовсім супереч-
ним, а саме непомірним заінтересу-
ванням долею душі українського,
білоруського і інших народів, що
створять у Польщі т. зв. національну
меншості.

Гінається це „піклування“ чу-
жою душею дуже оригінально, бо
у формі систематичних спроб її за-
трощування, розкладання та руйно-
вання. Усяких засобів і усяких ме-
тодів уживають до цього, щоби до-
вести ту душу до цілковитої апатії
та мертвоти.

А чейже — пише Стронський про
польський народ — до такого стану річи
ніхто, що любить свій край і що думає
над тим, що буде далі, приживати не мо-
же, без огляду на такі чи інші політично-
суспільні погляди, бо мертвота душі на-
роду є найбільшим зубожінням збірного
життя і найбільшою небезпечкою для ви-
тривалості, могутності і відпорності, які
їй будуть потрібні. Треба застановитися
над тим, треба оцінити, треба завернути
взад доріжки.

Приложіть ці слова до україн-
ської дійсності під Польщею. Вся
праця і всі засоби української інте-
лігенції в тому напрямі, щоби не
допустити до мертвоти в душі у-
країнського народу — це — в по-
гляді автора наведених слів і по-
зачаєних з ним духово представ-
ників польської „еліти“ — заказана
робота, це злочинна робота. Для її

припинення, для її паралізування
твориться „хлібоїдщина“, заклика-
ється прилюдно до „зорганізованого
терору“, узаконюється обмежен-
ня громадських прав і свобод укра-
їнського населення навіть асупереч
конституційним гарантіям і робить-
ся накінцею все можливе, щоби по-
різнити інтелігенцію з народом. А
ле над тим, очевидно не треба ні
„застановлятися“, ні „оцінювати“,
ні від того „завертати“. Бо це щось
відмінне і для поляків природне.

Надаремно — думаємо — Строн-
ський жадується, що в польському
народі нині:

„люди стеляться, скривають журбу, яку
мають, удають подли, якого не мають, о-
минають вислову думки, яку виповісти
повинні“.

Ні! виповідають вони свої думки,
виявляють немасковане обличчя, а
ле тільки там, де не тують над со-
бою пастука, де не чують небезпе-
ки, бо деінде „стеляться“ перед мо-
гутними. А відомо, що кожний поляк
без огляду на суспільно-політичні
переконання чується найсильніше і
найпевніше серед безборонних, а в
даному випадку на „кресах“ серед
непольського населення. Тут явно
говорив Грабський навіть про орга-
нізацію бойових та зорганізованого
терору проти, очевидно, україн-
ського національного руху, проти
його успіхів, проти його реаліза-
торів. Та коли буде зорганізована
розбишацька „патріотична“ гвар-

дія, то зможе вона громити не тіль-
ки українців, але і ту „громадку“,
про яку пише Стронський, що гона,
хоч і

„нечисленна як на мільони народу“, то
складається „зі самих авелічків ниніш-
нього дня і розкошується до неспрото-
ности думкою, що... ніхто не має нічого до
говорення“.

Ось тут на нашій землі, річ маєть-
ся, як бачимо, навпаки. Тут родять-
ся серед загальної польської духо-
вої „мертвеччини“ щоразто нові „і-
деї“, а все в головах „героїв“ воюю-
ючого польського націоналізму та
традиційного ендецького „демокра-
тизму“. І все це діється на тлі бо-
ротьби за опановання душі неполь-
ського населення. І хочуть опану-
вати підбоям як територію, та при-
тім занедбують свою душу. Але ду-
ші підбоям ще ніхто ніколи не опану-
вав і не опанує.

Наша душа гартується, але всеж
творчі, ідейні сили народу мусять
стояти тим більше твердо на сторо-
жі чистоти та здоров'я тієї душі.
Бо у боротьбі найменший промах
може фатально піметитися на вислі-
дах боротьби. І хоч боротьба гар-
тує, то вона й наражує на тисячі
небезпеки. Над тим дійсно слід на-
глибоко призадуматися. Бо хоч ду-
ші не підбоять, хоч її ніколи не о-
панують, то при ліхій нашій обо-
роні можуть у ній посіяти апатію,
яка без сумніву є одним із зародків
„мертвеччини“.

За український театр в Львові.

Огляд діяльності в справі будови нашого національного театру
у Львові.

Докінчення.)

IV.

Заходи про виведення краєвої
субвенції на будову театру (1904).

Маючи на увазі, що будова укра-
їнського театру у Львові стала ко-
нечним культурним змаганням на-
шого народу в Галичині; що поста-
влення цього театру у Львові при-
чиниться до вищого розвитку укра-
їнського драматичного мистецтва
та що удержання постійного націо-
нального театру у Львові стане та-
кож підмогою загальної суспільної
освіти, як також піднесе повагу
і значіння столиці краю — комітет
будови театру віднісся в 1903 році
з петицією до галицького краєвого
союму про уділення заповіді з кра-
євих фондів на будову українсько-
го національного театру. Також
петицію вислано також до ради мі-
ста Львова, щоб уділила заповіді
з фондів міста Львова.

Рада міста Львова не відповіла
нам нічого в справі субвенції на бу-
дову українського театру у Львові.

Краєвий сойм відступив дня 31
жовтня 1903 р. петицію нашого ко-
мітету Краєвому Виділові до роз-
слідження і справоздання. В осін-
ній сесії краєвого союму в 1904 р.
предложив краєвий Виділо, щоби
сойм признав у засаді на будову
українського національного театру
субвенцію у висоті одної третини
дійсних коштів будови, в сумі до
300.000 ав. кор. на умовах: що буде
утворена фундація українського
національного театру у Львові на
засадах, визначених у предложенні
начерку фундаційного акту та що
Краєвий Виділо узявся забезпечити
котне дасть повноту, що до-

казі в будинку того театру не бу-
дуть ніколи ужиті на якінебудь ви-
стави в якійсь іншій мові, як тіль-
ки в народній мові руській (мало-
руській, українсько-руській).

На предложення бюджетової ко-
місії постановив сойм на засіданні
з 12. листопада 1904 р. що проект
акту фундації українського націо-
нального театру має бути так змі-
нений, що фундаційна рада має
складатися з 11 членів, з котрих
п'ятьох іменує Краєвий Виділо, од-
ного рада міста Львова, а п'ятьох
наші установи: „Просвіта“, „Руська
Бесіда“, Наукове Товариство ім.
Шевченка, Т-во ім. Івана Котляревського у
Львові та Музично Товариство ім.
Миколи Лисенка; що зноміж п'я-
тиох членів ради, іменованих Кра-
євим Виділом, більшість мусить на-
лежати до народності української,
та що виарядування театрального
підприємства, як також установ-
лення початкового артистичного
керманнча підлягає затвердженню
Краєвого Виділу.

На цю ухвалу галицького союму
наш комітет будови театру відповів
відозвою з 25. листопада 1904 року,
в котрій прилюдно заявив, що не
може користати з соймової субвен-
ції, ухваленої на умовах, що пони-
жують честь нашого народу.

Після того наші соймові послі
піднімали рік по році свої заходи,
щоб на привабливих умовах одержати
краєву підмогу на будову театру.
На осінній соймовій сесії 1914
р. малося вже остаточно залагодити
отсю справу, але світова війна
перешкодила скінчення галицького
союму в осесі 1914 р. і його сесія
вже більше не відбулася.

V.

Кошти й місце будови театру
(1912).

Кошти будови нашого театру
передвоєнним часі були обчислені
на 600.000 ав. корон, за що при-
мила на себе заповідь фірма Фель-
нера і Гельмера у Відні, котра ви-
будувала кількадесят світових те-
атрів.

Первісний план нашого театру
уділено цієї фірмі до остаточного
виготовлення аверхнього вигляду те-
атру, уаглядаючи поміщення і за-
жання наших знатоків архітекту-
ри та до викінчення подрібних пла-
нів. План театру, предложений фір-
мою Фельнера і Гельмера, обняв
розміщення на 900 осіб.

Відтак представник цієї фірми
провірив на місці разом з відпору-
чниками львівського магістрату
грунт, призначений під будову те-
атру при стої вулиці Сикстуської
і Льва Сапіга та Коперника; після
того знаві видали агідне оречення,
що той грунт в тім положенні дуже
добре надається під будову театру.
Наслідком того комітет будови
театру предложив магістратові мі-
ста Львова план парцеляції того
грунту з визначенням місцем під бу-
дову театру, який рада міста Льво-
ва одобрила рішенням з 10. березня
1904 р.

Вкінці в дні 22. березня 1912 р.
по розпарцелюванні цілого грунту
я утворенні вулиць, предложено
магістратові міста Львова ситуацій-
ний план грунту, замкненого вули-
цями: Сикстуською, Льва Сапіга і
Льва Сапіга бічною, докладно ви-
міреного і призначеного під будову
нашого театру. — що магістрат мі-
ста Львова затвердив дня 7. травня
1912 до ч. М. 4296/III.

VI.

Припинена діяльність у часі сві-
тової війни (1914—1918).

Протягом року 1914 впливали
давні жертви на будову театру
так, що дня 1/7. 1914 р. став фон-
д будови театру виносив квоту
100.418 кор. 40 сот. Гроші ті були
зложені в Краєвий Сойм Кредито-
нім на вкладці ч. 4001. З вибухом
війни припинено всаки далішні жер-
тви і тільки ще в 1917 р. Т-во Лі-
сенка у Львові за площу під влас-
ний будинок заплатило ціну купів-
ки, що дня 21/2. 1917 р. став
вкладки виносив разом з відсож-
ми: 116.975 кор. 53 сот. Від цієї по-
ри далішними приходами був тіль-
ки чини, який плачено за винайм
театральної площі. І так в роках
від 1914 до 1917 р. що площу ужи-
вав дозорець Михайло Бойко, який
твердив, що на основі окремої умо-
ви з членами комітету він має пра-
во уживати цю площу безплатно
аж до часу, коли там стане театр.

Ща по пору членів комітету з
Львові не було, бо або виемігрува-
ли на захід, або їх вивезено у га-
лину Росії, так, що на поручення
додішнього голови „Просвіти“ ра-
дника Івана Каволюка, що перебу-
вав в Оломунці, асигнувано в 1917
р. проти Михайла Бойка в судовій
дорозі і він обсяжався платити мі-
німальний чини 24 кор. річно.

VII.

Повоєнний стан (1919—1927).

За роки 1918 і 1919 заплачено
чиншу разом 45 кор. а за рік 1926
400 кор.
Чини цей адожеє також на

З друкальні Видавничої Спідки Шост д. 3. 10.